

de smokkelgrot

Mijn kleuter en ik zijn verzamelaars. Op het strand houden wij onze ogen naar de grond gericht. Het aanbod aan schelpen, stenen en mineralen is rijk en menig exemplaar verdwijnt in onze jaszakken. Onze meest spectaculaire vondsten zijn de schalen van kleine krabben. De eerste krab die we vinden is nog geen centimeter groot en bijna helemaal intact. Zes pootjes aan een lijfje en twee ogen die je nog steeds lijken aan te kijken. Eerst weten we niet of de krab leeft of dood is. Het gebrek aan beweging wijst op het laatste. We merken dat de schalen fragiel zijn en de krabbenpoten het lichaam snel loslaten. Het zal niet eenvoudig zijn om de krab in onze rugzak te transporteren voor we een geschikt recipiënt vinden om de schaal in te bewaren. Mijn dochter heeft nog twijfels bij de eerste krab en vooral bij mijn bewondering voor het kadaver. Waarom vind ik de dode krab niet vies, wil ze weten? Ik vind de uitgedroogde krabben juist mooi, spreek ik haar 'burk' tegen. Voor mijn dochter is het esthetisch oordeel van haar mama voldoende om bij elke volgende krab die we tegenkomen, want zo uniek zijn de schalen uiteindelijk niet op het strand, mijn belangstelling te delen. Het vinden van de dode krabben opent een potentieel om samen met mijn kleuter verwonderd te zijn over iets wat voor mama en kind nieuw is. In onze relatie is het zeldzaam om op gelijke voet in aanraking te komen met de wereld: een moment waarop ik zonder voorkennis en met evenveel vragen op onderzoek kan uitgaan. We bestuderen vanuit de waarneming en een ondubbelzinnige dialoog de complexe vorm, de vele scharnietjes, de breekbare materie en de kleuren van de dode krabben. Het is een gelegenheid om met deze nieuwe omgeving doorheen de schalen of bij uitbreiding onze tijdelijke verzameling gevonden materialen te zien, te voelen en te ontmoeten.

een estuarium

De krabben spoelen aan uit de kustwateren van het Dee-estuarium waar de rivier Dee uitmondt in de Ierse zee. Een estuarium is een overgangsgebied waar zoet rivierwater en zout zeewater samenkomen. De getijden zijn sterk waardoor de bodem van slik, modder en zand zichtbaar wordt en al even snel weer verdwijnt met de beweging van eb en vloed. De veranderlijkheid van het gebied maakt van het strand een magische vindplaats waar in onze ogen bijzondere objecten worden aangereikt door de zee. Mijn dochter zou het liefst alles meenemen wat het strand te bieden heeft. Voor haar zijn alle schatten een geschenk die haar verzameling vervolledigen. Het maakt niet uit of een schelp kapot of gebarsten is, ze ondertussen reeds meerdere identieke exemplaren in haar emmer heeft of het gevonden object eerder onder de noemer van afval zou vallen. Mijn selectieproces is veel meer gedefinieerd. De naturalia moeten een bijzonderheid bezitten: een betekenis oproepen in relatie tot de omgeving of op een bepaalde manier uniek zijn naast gelijksoortigen. Ik vraag me af wie er van wie kan leren. Opgroeien is misschien leren selecteren, wat is belangrijk en wat is bijzaak, het betekent ook selectiecriteria definiëren. Je brengt orde en betekenis in de wereld en positioneert jezelf tegenover een veelheid aan dingen. Toch is het ook een proces van uitsluiten en blind worden voor wat niet binnen de selectie past. Ik vind het interessant om door de ogen van Meryl mee te kijken naar wat zij kiest om onze aandacht op te richten. Haar dennenappel of grijze kei zijn mijn dode krabben. Ik weet dat mijn kleuter haar openheid voor deze wereld ook zal sluiten. Zij neemt steeds meer het verzamelproces van mama over.

Meryl wil steeds weten waarom een object dat ik opraap speciaal zou zijn tegenover de anderen. Vervolgens zoekt zij voor mij speciale zaken uit die ik bewaar omdat ik ze van mijn dochter heb gekregen. Waarde is zo veranderlijk als een estuarium. Een verzameling krijgt vorm aan de hand van diverse, vaak tijdelijke, processen die op een bepaalde plek en moment tussen mensen en objecten ontstaan. De emotionele, intellectuele en esthetische relaties construeren een unieke samenstelling die zoet en zout tegen de spelregels in een eigen geheel laten uitmonden.

ont-vreemden

Verzamelen is een manier om zichzelf een plek te geven in een nieuwe omgeving. Meryl en ik nemen de rol op van observator en onderzoeken doorheen de gevonden materialen naar wat het onbekend terrein voor ons kan betekenen. Volgens Walter Benjamin gaat een verzameling altijd over de verzamelaar en niet over de objecten die een collectie vormgeven. In het boekje *'Ik pak mijn bibliotheek uit'* spreekt hij over de relatie tussen verzamelen en bezit, over de wil om naar een bijzonderheid op jacht te gaan en het zich te kunnen toe-eigenen. In die zin verhouden mijn dochter en ik zich ook tot het terrein door er op een bepaalde manier bezit van te nemen. De wens om het vreemde te begrijpen en zich een eigen positie aan te meten resulteert vaak in een proces van ontvreemden. Een object ontvreemden herinnert aan nare praktijken van dominante en imperiale machten die artefacten en naturalia ongewenst verwerven. In een breder maatschappelijk kader is restitutie en erkenning aan de betreffende gemeenschappen een noodzakelijke rectificatie die het verleden niet ongedaan maakt maar bijdraagt aan een genezingsproces. Het herstel van het natuurlijke en culturele landschap vraagt niet om een terugkeer naar de oorspronkelijke toestand maar om een heterogeniteit waarvan de componenten transformeren naar een andere compositie. Daarmee kan een nieuw bewustzijn gepaard gaan dat diepgewortelde handelingen zoals het ontvreemden van naturalia achterwege laat en zoekt naar andere vormen van bezit nemen.

Ook Meryl en ik blijven het landschap verstoren door materialen mee te nemen naar huis. Waarom maken we ons ondanks de kennis van de negatieve gevolgen voor de wereld toch schuldig aan dit vergrijp? En waarom zou ik dit aan mijn dochter aanleren? Onze verzameldrang valt niet te bevredigen door de objecten ter plekke te bestuderen en daarna weer achter te laten. We willen het moment van samen verwonderd zijn verder zetten en onze objecten van studie bewaren voor verdere bewerking. Loslaten en het aanvaarden van voorbijgaan, het tijdelijke of het vergankelijke zijn kenmerken die een verzamelaar niet toebehoren. Het fotografische beeld is een dankbaar substituut om het verzamelen te vervullen. Het vastleggen van momenten binnen een geïsoleerd kader is sinds het ontstaan van het medium in 1839 één van haar belangrijkste bestaansredenen. Het geloof in de capaciteit van de foto om de realiteit objectief weer te geven, stelde in staat om het onzichtbare, het vluchtige of het onbereikbare bij het publiek te brengen en te bewaren. Dit principe ging op voor een variëteit aan onderwerpen, van het eigen spiegelbeeld tot exotische locaties en mystieke verschijningsvormen. Ergens zindert de 19e eeuwse benadering om curiosa uit de wereld te verzamelen in fotografische beelden nog steeds door in mijn praktijk, maar dan in een uitdrukkelijk vertekende (en niet een politiek manipulatieve)

vorm. Ik hou ervan dat de camera, de film, de compositie en de drager de realiteit vervormen en het beeld door toevallige en bewuste keuzes van mij maken.

Dit is ook een proces van ont-vreemden: het fotografische beeld geeft mij toegang tot het onbekende, maakt mij nieuwsgierig naar hoe iets zich via een artistiek proces op een andere manier kan manifesteren en kan (voort)bestaan in mijn verzameling. Mijn dochter ontwikkelt haar eigen relatie tot de fotografische afbeelding die anders is dan de mijne maar ook overeenkomsten vertoont. Terwijl ik het gehele proces door mijn handen wil voelen, is voor Meryl het zelf maken van de foto, de activiteit, het belangrijkste. Daarna wil ze de foto meteen bekijken om het beeld wederom te vergeten. De foto's die Meryl later wil herbekijken zijn beelden waar ze zelf op afgebeeld staat. Zichzelf op een bepaalde plek en in een tijd situeren lijkt haar te helpen met de wereld en haar plaats daarin te benoemen en te definiëren. In deze wereld staat Meryl centraal en maakt ze ook haar verzamelde objecten en afbeeldingen, beelden krijgen een nieuwe waarde eens ze op papier zijn afgedrukt, in haar bezit van zichzelf. Haar vertekende realiteit wordt ontvreemd door stenen met kleurpotlood te bewerken of afgedrukte beelden in te kleuren. Het ontvreemden is zowel in de betekenis van het onrechtmatig toe-eigenen als in de vorm van een artistiek proces confronterend voor de kunstenaar en de moeder in mij. Ik stel vast dat het denken en schrijven over verzamelen de woorden van Walter Benjamin hard maken. Verzamelen en verzamelingen gaan altijd over de verzamelaar. Wat kan de verzamelaar doen om de verzameling terug te geven aan de wereld?

liminale zones

Meryl en ik brengen een collectie bij elkaar van stenen, schelpen, mineralen, pluimen, mossen, scherven, algen, bladeren, bloemen en dennenappels die een visuele neerslag vormen van onze zoektocht. Meryl verzamelt altijd, op vreemd en op eigen terrein. Eens de deur uit sprokkelt Meryl uit de natuur en vult alle mogelijke *carrier bags* waar een kleuter toegang tot kan hebben. De instroom aan buitgemaakte waren is groot en woekert door het huis. Je weet als moeder dat je met een verzamelaar te maken hebt als de was uit de machine komt en een aantal stenen of noten achterblijven. Meryl heeft geen Schotse stranden nodig om tot verzamelen te komen, in onze dagelijkse routines vinden de materialen haar aandacht. Hierin verschillen Meryl en ik sterk van elkaar: het verzamelen is bij mij altijd intentioneel. Ik baken steeds een terrein af in ruimte en tijd waarbinnen de verzameling ontstaat. Het is een bewust vrijgemaakte tijd om met iets in aanraking te komen. De verzameling is mijn atelier, mijn *studiolo*, waar ik een staat van aandachtig zijn wil komen met en voor de verzamelde materialen. Elke verzameling wordt zorgvuldig bewaard in mappen en doosjes, planten en bloemen worden gedroogd tussen boeken en ik maak aantekeningen in mijn schetsboek. Ik documenteer om de oorspronkelijke context te onthouden en bepaalde orde aan te brengen. In mijn schetsboek ontstaan de eerste verbindingen tussen materialen en ideeën. Mijn schetsboek is een tussenruimte waar potentiële transformaties naar een artistieke vorm tot leven komen. Meryl is niet bezig met een kunstenaarschap en is vrij van artistieke intenties. Haar verzamelde objecten blijven slechts tijdelijk in een afgescheiden *container* en worden snel vermengd met andere verzamelingen. De objecten worden deel van haar spel en maken connectie met andere materialen zonder dat Meryl een schetsboek als tussenruimte nodig heeft.

Mijn pogingen om Meryl's verzameling van onze reis te isoleren leiden tot conflict dus ik besluit om een stap in haar richting te zetten. Het lukt me niet om elke geïnstalleerde structuur en categorisering los te laten maar ik slaag erin om twee verzamelingen bij elkaar te brengen. Het versmelten van beide collecties in mijn schetsboek maakt een verband zichtbaar dat ik voorheen niet kon zien. Mijn verzamelde objecten en fotografische beelden komen uit soortgelijk gebied en delen een gemeenschappelijke betekenis. Ze tonen stadia van 'in verandering zijn', het zijn tastbare processen uit verschillende werelden die elkaar ontmoeten, ze gaan over grensgebieden. Het zijn liminale zones waar geen vaste identiteit of toestand heerst maar het terrein voortdurend verschuift, overlapt en in beweging is. Het uitzonderlijke serpentijn dat ik meenam uit The Lizard, het terrein van mijn tweede verzameling en eveneens een liminale ruimte, verwijst etymologisch naar het Latijnse woord voor slang en staat door het proces van vervellen symbool voor vernieuwing, genezing en cyclische verandering. Ik wil mijn verzamelingen beschouwen als de wereld tussen water en land die een terrein vormen voor overgang en transitie. Een verzameling kan een tijdelijk overgangsgebied zijn dat in een andere gedaante terug naar de wereld vloeit.

smokkelen

Getijdengebieden geven door veranderlijke weersomstandigheden, sterke stromingen en aanwezigheid van grotten en kloven gelegenheid aan smokkelen. Eigen aan smokkelen is het ongezien, buiten het rechtmatige kader, waren meenemen en binnenbrengen. Meryl en ik zouden wel eens smokkelaars kunnen zijn: we nemen onze bijzondere objecten mee naar naar onze geheime verzamelgrotten en transformeren het smokkelwaar tot een artistiek werk of een spelvorm die opnieuw verwateren in andere gedaanten.

Kunnen Meryl en ik onze smokkelpraktijk vandaag aan het licht brengen? Het moederschap staat sinds de geboorte van mijn kind centraal en deze relatie leeft door in het beoefenen van kunst en educatie. Een gedeeld artistiek en pedagogisch onderzoeksterrein tussen moeder en kind wordt zo vaak verborgen in (of verbannen naar) het afgescheiden gebied van het private of huiselijke leven. In een estuarium is stroming en vermenging van wateren sterk en onvermijdelijk, net zoals het doordringen van het moederschap in andere leefwerelden. Hoewel het aangenaam vertoeven is in onze intieme en donkere grot ben ik benieuwd naar wat de relatie tussen het moeder-zijn en het kind-zijn kan blootleggen in onze verhouding tot de wereld. Om anderen te verwelkomen in het schemerlicht van onze grot.

